

LIFE
Living Safely in
a Digital World

Co-funded by
the European Union

ДИСКРИМИНАТОРНИ ГОВОР МРЖЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ У СРБИЈИ

ГОДИШЊИ извештај за 2025. годину
Пројекат LIFE

Септембар, 2025.

Дискриминаторни говор мржње на интернету у Србији.

Објавио Клуб за оснаживање младих 018 (КОМ 018)

Циљ пројекта „Безбедан живот у дигиталном свету“ (LIFE), који је предложио овај конзорцијум, јесте да повећа отпорност младе генерације на суочавање са ризицима дигитализације и њеним утицајем на њихов свакодневни живот кроз оснаживање омладинских организација да се укључе у политички дијалог и користе неформално учење у свом раду са младима.

Co-funded by
the European Union

„Финансира Европска унија. Међутим, изражени ставови и мишљења су искључиво ставови аутора/аутора и не одражавају нужно ставове Европске уније или Извршне агенције за образовање и културу (ЕАСЕА). Ни Европска унија ни ЕАСЕА не могу бити одговорне за њих.“

Садржај:

1. Резиме 2. Увод

3. Подаци и анализа

4. Утицај и резултати:

САЖЕТАК

Пројекат LIFE – Безбедан живот у дигиталном свету наставио је своју мисију решавања све већег проблема говора мржње и дискриминаторног дискурса међу младима у Србији. Овај други извештај о праћењу пружа преглед налаза прикупљених између новембра 2024. и септембра 2025. године путем анкета, фокус група и истраживања за канцеларијом, истичући како постојаност говора мржње на интернету, тако и променљиву динамику у широј јавној сфери. Примарни циљ остаје јачање свести, отпорности и медијске писмености међу младима, уз истовремено неговање културе дијалога, критичког размишљања и поштовања у дигиталним и јавним просторима.

Преглед:

Жежна тачка друштвених немира крајем 2024. године било је трагично урушавање надстрешнице на железничкој станици Нови Сад 1. новембра 2024. у 11:52 часова, у којем је 16 људи изгубило живот. Овај догађај је катализовао протесте широм земље, које су предводили студенти и цивилно друштво, захтевајући одговорност, транспарентно објављивање радова на реконструкцији и одговорност владе. Мобилни омладински активизам који је уследио довео је питања управљања, корупције и моћи у оштар фокус јавности, контекст који дубоко утиче на природу и смер говора мржње на мрежи у Србији.

У нашем истраживању из 2025. године (103 испитаника, старости 15–24 године, широм Ниша и јужне Србије), више од половине је пријавило свакодневну изложеност говору мржње, а скоро сви су пријавили најмање недељне случајеве. Садржај мржње се променио у тону и извору: док друштвене мреже (Инстаграм, ТикТок) остају примарни вектори, све већи удео потиче од јавних личности, медијских коментатора и политичких актера, посебно оних блиских владајућим структурама. Погрдни наративи све више циљају демонстранте, критичке гласове, етничке мањине и актере цивилног друштва.

Упркос томе што су млади гласнији и организованији, брзина реаговања система за пријављивање остаје озбиљно мањкава: око 65% испитаника је рекло да су њихови извештаји игнорисани или одбачени. Сесије фокус група откриле су широко распрострањену неспособност међу младима и просветним радницима да критички процењују пропаганду, лажне наративе и замагљену границу између критике и говора мржње.

Ипак, интервенције пројекта, радионице, јавни форуми, иницијативе за младе медије допринеле су скромним, али видљивим променама: учесници са већом самопоуздањем идентификују проблематичан садржај, укључују се у вршњачке дискусије и доводе у питање доминантне наративе како у дигиталним тако и у емитованим медијима. Сарадња са институцијама за људска права, независним медијима и цивилним друштвом почела је да ствара основу за будуће стратешко заступање.

Кључне карактеристике:

- **Распрострањеност говора мржње:** 55% испитаника пријављује свакодневну изложеност говору мржње; 35% пријављује недељну изложеност.
- **Промена у извору и тону:** Све већи удео наратива мржње потиче од политичара, провладиних медија и јавних личности, а не само од анонимних корисника.
- **Неефикасни механизми пријављивања:** ~65% младих наводи да модератори платформи не обраћају пажњу на њихове пријаве.
- **Ниска медијска писменост и рањивост на пропаганду:** Фокус групе откривају ограничене вештине у препознавању пропаганде, дезинформација и манипулисаних наратива, посебно када се представљају путем телевизије и страначких портала.
- **Оснаживање учесника:** Радионице и образовне интервенције показују обећање у јачању отпора младих, критичког ангажовања и спремности за интервенцију у вршњачким мрежама.
- **Заједнички кораци:** У току је сарадња са просветним радницима, организацијама цивилног друштва, медијским стручњацима и телима за људска права како би се појачао системски одговор.

Препоруке за будуће деловање:

- Проширити образовне и обучне иницијативе како би се нагласила **писменост у главним медијима** , разумевање техника пропаганде и политичка писменост.

- Интензивирати сарадњу са националним институцијама за људска права, независним медијима и академским телима како би се залагало за спровођење одговорности у регулисању говора.
- Унапредити алате и механизме за извештавање: транспарентније повратне информације, жалбе или путеве ескалације за младе.
- Олакшати структуриране дијалоге и платформе које воде млади за обраду искустава са говором мржње, дискриминацијом и контекстима протеста.
 - Подржати кампање вођене од стране младих које се супротстављају наративима мржње или манипулативности инклузивним дискурсом заснованим на чињеницама.

Увод

Позадина пројекта

Пројекат LIFE – Безбедан живот у дигиталном свету је двогодишња иницијатива за изградњу капацитета коју финансира Европска унија у оквиру програма Еразмус+. Укључује сарадњу пет партнерских организација из Србије, Бугарске, Италије, Туниса и Албаније. Примарни циљ пројекта LIFE јесте побољшање отпорности млађе генерације на ризике повезане са дигитализацијом, посебно у вези са говором мржње и онлајн узнемиравањем. Оснаживањем омладинских организација да се укључе у политички дијалог и користе методе неформалног учења, пројекат има за циљ да опреми младе људе алатима потребним за снажање и решавање изазова које представљају дигиталне платформе.

У контексту Србије, пројекат је добио још већи значај 2025. године након трагичног урушавања надстрешнице на железничкој станици Нови Сад у новембру 2024. године, у којем је 16 људи изгубило живот. Овај инцидент је покренуо масовне протесте, које су углавном мобилисали студенти и млади активисти, који су захтевали одговорност, транспарентност и системске промене у управљању. Ови догађаји су истакли како јавне трагедије и политичке кризе подстичу и грађански ангажман и подељени онлајн дискурс. Говор мржње, некада првенствено повезиван са анонимним корисницима на друштвеним мрежама, све више појачавају јавни званичници, медији усклађени са владиним интересима и утицајне јавне личности. Ово окружење појачава стереотипе, делегитимише протестне покрете и ствара непријатељску климу за гласове младих који се залажу за одговорност и правду.

Сврха извештаја

Овај годишњи извештај о праћењу пружа преглед налаза прикупљених између новембра 2024. и септембра 2025. године путем анкета, фокус група, округлих столова и истраживања за канцеларијом. Његова примарна сврха је да документује распрострањеност, облике и утицаје говора мржње како их доживљавају млади људи у Србији, уз осврт на ширу политичку и друштвену климу у којој се ови наративи развијају. Посебна пажња је посвећена промени извора говора мржње, јер су мејнстрим медији и политички дискурс постали све централнији у ширењу непријатељских наратива.

Извештај има за циљ да информише креаторе политике, едукаторе, актере цивилног друштва и омладинске организације о стварности са којом се млади људи суочавају на мрежи. Настоји да истакне потребу за системским решењима, укључујући јачу одговорност јавних службеника и медија, боље механизме извештавања на друштвеним платформама и проширене образовне напоре. Истовремено, наглашава улогу омладинских организација попут КОМ 018 у изградњи отпорности, оснаживању младих људи да се критички ангажују са садржајем и стварању безбедних простора за дијалог и солидарност.

Обим и методологија:

Методологија примењена у овом извештају прати исти оквир као и у 2024. години, обезбеђујући доследност у прикупљању података и омогућавајући смислено поређење резултата и утицаја у два циклуса извештавања. Обим овог извештаја обухвата активности и прикупљање података предузете у Србији у оквиру LIFE пројекта током периода извештавања. Примењено је више метода како би се

обезбедило свеобухватно и на доказима засновано разумевање проблема:

- **Анкета:** Структурирана анкета спроведена је међу 103 испитаника старости 15–24 године, обухватајући Ниш и неколико општина на југу Србије. Анкета је прикупила квантитативне податке о коришћењу друштвених медија, учесталости сусрета са говором мржње, циљним групама које су највише погођене, емоционалним утицајима и перципираној ефикасности механизма пријављивања. Резултати су упоређени са подацима из 2024. године како би се идентификовали нови трендови и промене у изложености.
- **Фокус групе:** Организовано је неколико фокус група са младим учесницима како би се детаљније истражила животна искуства са говором мржње. Ове сесије су откриле како се онлајн узнемиравање пресеца са ширим политичким дискурсом и како млади људи тумаче разлику између критичког говора, сатире и штетних наратива. Дискусије су пружиле платформу младима да артикулишу психолошке и друштвене ефекте говора мржње, често описујући осећања беса, искључености и беспомоћности.
- **Округли столови:** Састанци заинтересованих страна су организовани са школским педагозима, психолозима, представницима ученичког парламента, актерима цивилног друштва и медијским стручњацима. Ове дискусије су послужиле за размену перспектива о томе како се говор мржње манифестује у образовним окружењима, како га обликују мејнстрим политички наративи и које праксе постоје или недостају за управљање проблемом. Такви дијалози са више актера помогли су да се искуства младих сместе у институционалне и системске оквире.
- **Истраживање за канцеларијом:** Спроведено је праћење онлајн и традиционалних медија како би се мапирали случајеви говора мржње у јавном дискурсу. Студије случаја обухватале су извештавање о протестима, реторику политичких званичника и коментаре на провладиним порталима. Ови примери су илустровали како говор мржње превазилази онлајн анонимност и постаје уграђен у националне наративе, утичући и на јавно мњење и на животна искуства младих људи.

Применом ове комбинације квантитативних и квалитативних методологија, извештај представља холистичку слику пејзажа говора мржње у Србији током периода 2024–2025. Он не само да обухвата распрострањеност и утицај дискриминаторног дискурса, већ и истиче улогу јавних институција, медија и цивилног друштва у обликовању одговора. Налази служе као основа за конкретне препоруке, залажући се за системске реформе, истовремено појачавајући важност оснаживања младих кроз образовање, дијалог и активно учешће.

Подаци и анализа

Квантитативни резултати – Анкета:

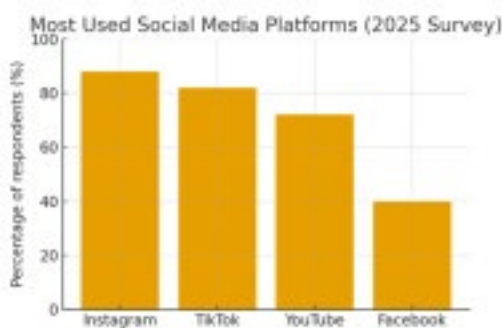
Демографске информације

Анкета из 2025. године прикупила је одговоре од **103 учесника** старости **од 15 до 24 године**, првенствено из Ниша и околних општина на југу Србије, са мањим бројем из Београда и других урбаних центара. Родна дистрибуција је била **приближно 69% жена и 31% мушкараца**, што одражава јасну неравнотежу полова сличну анкети из 2024. године. Иако ово пружа вредне увиде у то како младе жене доживљавају говор мржње на мрежи, посебно у вези са сексизмом и мизогинијом, то такође указује на потребу за будућим истраживањима како би се обезбедио уравнотеженији узорак за обухватање перспектива младих мушкараца. Што се тиче образовања, већина испитаника (**око 62%**) били су ученици средњих школа, док је **28%** било уписано у високо образовање (универзитети и факултети). Мањи део (**10%**) чинили су млади људи који тренутно нису били у формалном образовању, укључујући оне који траже запослење или су ангажовани у стручном оспособљавању. Овај демографски профил истиче да анкета углавном одражава искуства младих људи који су још увек у образовању и активно користе дигиталне платформе за комуникацију и учење. Такође указује на снажну заступљеност женских гласова, што утиче на налазе, посебно у вези са искуствима родно заснованог говора мржње на интернету.

Учесталост коришћења друштвених медија

Преко 80% испитаника је изјавило да користи друштвене мреже више пута дневно, што потврђује да дигиталне платформе остају кључне за друштвени живот младих људи и изворе информација. Инстаграм (88%) и ТикТок (82%) доминирају као најчешће коришћене платформе, а затим следи Јутјуб (72%), док је Фејсбук пао на 40%, настављајући свој силазни тренд међу млађом публиком.

Визуелизација:

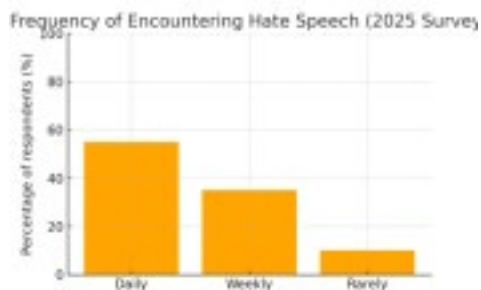

Учесталост сусрета са говором мржње

Више од половине испитаника (55%) је изјавило да се свакодневно сусреће са говором мржње, док је 35% изјавило да се са њим сусреће недељно. Ово потврђује да је непријатељски дискурс и даље дубоко укоренjen у свакодневном дигиталном окружењу. У поређењу са 2024. годином, распрострањеност је благо

смањена, али упорност свакодневне изложености наглашава обим проблема.

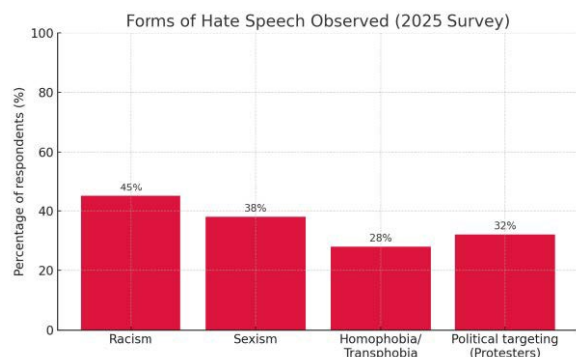
Визуелизација:

Примећени облици говора мржње

Најчешћи облици су остали расизам (45%), сексизам (38%) и хомофобија/трансфобија (28%). Међутим, нови и значајан тренд у 2025. години било је присуство политички мотивисаног говора мржње (32%), посебно усмереног против студената, активиста и актера цивилног друштва повезаних са протестима након трагедије у Новом Саду. Ово показује помак од анонимног онлајн непријатељства ка наративима које намерно шире јавне личности и партијски медији.

Визуелизација:

Механизми пријављивања

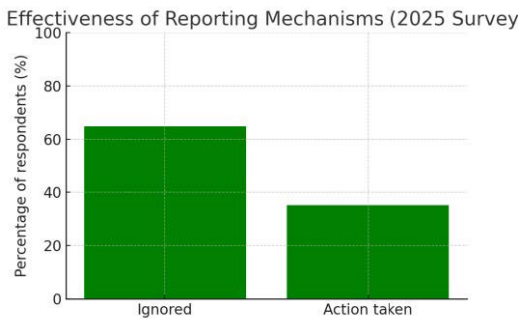
Када су се сусрели са говором мржње, **65% испитаника** је изјавило да су њихове жалбе игнорисане од стране платформи друштвених медија, док је само **35%** напоменуло да је предузета било каква мера. Ово одражава континуирани недостатак одговорности и додатно подстиче осећај немоћи код младих људи. Учесници фокус група често су истицали да чак и када су предузете мере, оне су обично ограничене на привремено уклањање садржаја без икаквог праћења или транспарентности у вези са процесом. Млади људи су ово описали као „симболична умереност“, која мало доприноси решавању системских проблема или обесхрабривању поновљених преступника.

Штавише, учесници су истакли велику разлику између третмана обичних корисника и јавних личности: док су објаве или коментари младих људи понекад брзо пријављени или уклоњени, реторика мржње коју су изражавали политички званичници, медијски коментатори или познате личности често је остајала нетакнута. Ова недоследност појачава перцепцију да се политике платформи селективно примењују и да не успевају да заштите рањиве групе када мржња потиче од утицајних извора.

Недостатак поверења у системе пријављивања довео је до тога да многи млади људи потпуно престану да пријављује, сматрајући то губљењем времена. Неки су признали да блокирају или утишавају преступнике уместо да их пријаве, док

су други приметили да поновљено излагање без значајног правног лека доприноси осећају беспомоћности , **беса и резигнације** . За оне који су већ укључени у протестне покрете или грађанске иницијативе, перцепција да онлајн платформе штите моћне актере док ућуткују критичке гласове младих доприноси општој клими фрустрације и неповерења.

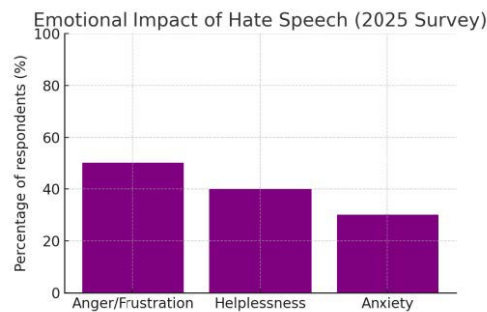
Визуелизација:

Утицај говора мржње

Емоционални данак остаје озбиљан: 50% испитаника је пријавило осећај беса или фрустрације, 40% осећај беспомоћности, а 30% анксиозности. Ови налази одражавају психолошке последице примећене 2024. године, али су сада појачани чињеницом да млади људи такође доживљавају говор мржње који долази из мејнстрим институција, појачавајући њихов осећај рањивости и неповерења и у онлајн и у офлајн окружењу.

Визуелизација:

Квалитативни увиди

Квалитативни увиди прикупљени из дискусија фокус група са младим учесницима, као и дискусија за округлим столом са стручњацима, едукаторима и медијским професионалцима, пружају дубље разумевање изазова и промена које окружују говор мржње и медијско описмењавање младих у Србији. Ове дискусије су истакле неколико кључних тема које одражавају не само постојаност говора мржње, већ и промену свести и мобилизације младих људи након трагедије у Новом Саду и каснијих протеста.

Већа свест, али стална збуњеност

За разлику од 2024. године, када су многи млади учесници имали потешкоћа да чак и дефинишу шта представља говор мржње, дискусије 2025. године су показале да су млади људи знатно свеснији штетних наратива. Масовна мобилизација након новембра 2024. године створила је генерацију која је политички буднија и критичнија према мејнстрим наративима. Ипак, и даље

постоји забуна око граница између слободе говора, сатире и штетне реторике. Многи млади су нагласили да је погрдне коментаре јавних личности теже означити као „говор мржње“ јер су уоквирени као политичка критика. Едукатори су потврдили да ова двосмисленост остаје главни изазов у подучавању младих људи како да препознају и одупру се дискриминаторном дискурсу.

Друштвене мреже као примарни извор вести

Неповерење у мејнстрим медије достигло је невиђене нивое. Учесници фокус група су више пута изјављивали да се готово искључиво ослањају на платформе друштвених медија попут Инстаграма, ТикТока и Јутјуба како би пратили вести, протесте и друштвене дебате. Телевизија и провладини портали су описани као „пропагандни алати“ уместо као поуздани извори информација. Ово одражава оштру промену у односу на претходне године: млади људи више нису пасивни потрошачи већ активни кустоси својих вести.

фидови, унакрсна провера информација путем мрежа вршњака и независних онлајн извора. Иако ова промена показује напредак у дигиталном ангажовању, она такође излаже младе ехо коморама и непровереном садржају који могу појачати поларизацију.

Недостаи медијске писмености у новом контексту

Упркос повећаној свести, млади људи се и даље суочавају са озбиљним изазовима у идентификовању дезинформација и манипулативних наратива. Учесници су истакли да су преплављени огромном количином контрадикторних информација и да се боре да утврде који су извори веродостојни. Едукатори и стручњаци су се сложили да је ово отежано одсуством независног новинарства и доминацијом политички контролисаних медија. Учесници округлог стола су нагласили да, иако су млади људи проактивнији, структурни недостатак поузданог новинарства ограничава њихову способност да доносе потпуно информисане судове.

Говор мржње појачан од стране јавних личности и медија

И млади и стручњаци су истакли да се говор мржње у 2025. години мање односи на анонимно малтретирање на мрежи, а више на реторику коју промовишу политичари, познате личности и медијске личности блиско повезане са владајућим структурама. Учесници фокус групе навели су бројне примере јавних званичника који означавају студентске демонстранте као „стране агенте“ или „насилне екстремисте“. Ова нормализација говора мржње на институционалном нивоу значајно повећава његов домет и легитимитет, што младима отежава да га оспоре.

Брзе технолошке промене наспрам спорог образовног одговора

Јаз између технолошког развоја и формалног образовног система поново је наглашен. Школе и даље заостају у интеграцији критичке дигиталне писмености у наставне планове и програме, остављајући ученике да се ослањају на неформалне иницијативе које организују омладинске организације и организације грађанског друштва. Неколико младих учесника је напоменуло да су радионице које су држале невладине организације биле „једино место“ где су имали простора да критички и отворено разговарају о говору мржње на мрежи. Међутим, скептицизам према организацијама грађанског друштва и даље је распрострањен у деловима друштва, где се оне и даље приказују као „страни агенти“, што отежава шире прихватање њихових програма.

Улога неформалног образовања

Потреба за неформалним образовним иницијативама била је тема која се стално

понављала. Учесници су нагласили да такве иницијативе не треба само да информишу већ и да створе безбедне просторе за дискусију, вршњачко учење и колективну рефлексију. Стручњаци за округлим столом сложили су се да су неформалне методе, дебате, симулације, играње улога ефикасније од традиционалне наставе у изградњи отпорности на говор мржње. Изазов остаје скалирање ових пракси и њихово уграђивање у оквире заједнице и институција.

Увиди фокус група – лична искуства

Фокус групе су пружиле живописне примере како се говор мржње манифестује у свакодневном дигиталном животу младих људи:

- *Учесталост сусрета* : Већина учесника је пријавила да се свакодневно сусреће са говором мржње, посебно на ТикТоку и Инстаграму током извештавања о протестима или грађанским догађајима.
- *Емоционалне реакције* : Бес, фрустрација и беспомоћност су често пријављени, а неколико учесника је изјавило да је говор мржње који долази од јавних званичника или медијских личности „болнији“ од анонимних коментара, јер је легитимисао непријатељство у друштву.
- *Конкретни примери* : Случајеви су укључивали расистичке примедбе упућене студентима мањина током извештавања о протестима, сексистичке нападе на младе активисткиње и хомофобне увреде нормализоване у телевизијским дебатама.

Закључак

Квалитативни увиди из 2025. године потврђују парадоксалну ситуацију: млади људи у Србији су мобилисанији, политички информисанији и критичнији према мејнстрим наративима него раније, али су и даље веома рањиви на говор мржње који легитимишу и шире моћни актери. Неповерење у традиционалне медије гурнуло је младе ка дигиталним платформама као њиховом примарном извору информација, али без системске подршке у изградњи медијске писмености, они остају у ризику од манипулације и поларизације. Решавање ових изазова захтева повећање иницијатива неформалног образовања, јачање независног новинарства и стварање институционалне одговорности за говор мржње на највишим нивоима јавног дискурса.

Студије случаја: Детаљни описи конкретних случајева везаних за говор мржње и медијско извештавање (новембар 2024 – септембар 2025)

Следеће студије случаја илуструју како су говор мржње, дискриминаторно етикетирање и неетичке медијске праксе обликовале информациони простор у Србији током периода извештавања. Оне показују обрасце који су већ примећени 2024. године, али са значајним помаком у 2025. години ка већем учешћу јавних личности и провладиних медија у стварању или појачавању непријатељских наратива. Према независним напорима за праћење медија, од јануара 2024. до јула 2025. године регистрован је троцифрен број инцидената говора мржње, при чему су медији (приближно 41,5%) и политичари/јавни званичници (приближно 21,5%) били међу примарним изворима; етикете попут „издајници“ и „страни плаћеници“ све више су уступале место „терористима“, „фашистима“ и „нацистима“, посебно када се описују студенти и демонстранти. У овом окружењу, млади људи се претежно ослањају на друштвене медије за вести и координацију, док поверење у мејнстрим медије остаје изузетно ниско.

Случај 1: Оптужбе за фашизам и везе са усташама

У марту 2025. године, током студентских блокада универзитета у Београду и другим градовима, провладини гласови на интернету су ескалирали нападе повезујући демонстранте са историјским фашистичким покретима. На пример, једна широко дељена Х објава описала је студентске демонстранте као „усташе“ (мислећи на хрватски фашистички режим из Другог светског рата), „зреле лезбејке“ и „левичарско-либерална срања“ која су викала увреде на „српску децу“. Ова објава, која је добила преко 400 лајкова и 59 поновних објава, приказала је студенте као морално дегенерисане и антисрпске, мешајући хомофобне увреде са националистичким оцрњивањем.

Зашто је то важно

Појачава поларизацију, нормализује насиље и еродира демократију оправдавајући репресију (хапшења, полицијску бруталност). Подрива пут Србије ка ЕУ у погледу слободе говора, ризикује стварне немире, као што се видело у историји Балкана, док државни медији/ботови оркестрирају поделе.

Утицај на младе

Изазива трауму, страх и физичке нападе, омета образовање блокадама и претњама. Подстиче проблеме менталног здравља, емиграцију и пад активизма — млади се осећају као „олош“, постају огорчени, изоловани или дугорочно ћуте.

За понети/Препоруке

- Мржња је режимско средство за поделу путем национализма/хомофобије.
- Ојачати законе против мржње кривичним гоњењем; подучавати медијску писменост у школама; платформе морају блокирати ботове/кампање; међународни притисак за истраге насиља и реформе заштите младих.

Случај 2: Дехуманизација и позиви на насиље

У фебруару 2025. године појавиле су се експлицитне онлајн претње усред интензивирања протеста. Један корисник Х објавио је слике које позивају на „убиство студената“, што је изазвало контраодговоре других који су срамотили аутора поста и позивали власти да интервенишу. Оригинална објава је описана као „отворени позив на убиство“, истичући како онлајн дискурси понекад прелазе у подстицање. У августу, усред летњих блокада, низ објава је циљао младе демонстранте уз помоћ ејцистичког и дехуманизујућег језика, приказујући их као „манипулативне“ алате страних сила, учествујући у „дехуманизацији суграђана“ (нпр. називајући присталице режима „ћацима“ или „једачима сендвича“) и оптужујући их за „срамотне“ радње попут блокирања путева или тражења притиска ЕУ. Ове наративе, често из извештаја који критикују опозицију, акумулирале су стотине ангажмана и представиле студенте као елитистичке реметилације који штете обичним Србима.

Зашто је то важно

Дехуманизација и позиви на насиље, попут објава о „убиству студената“ из фебруара и августовских увреда заснованих на старосној дискриминацији („манипулативни алати“, „елитистички ометачи“), нормализују подстицање и

замагљују мржњу на мрежи у стварне претње. Ово еродира демократске норме, оправдава полицијску репресију и ризикује ескалацију немира, јер државни налози појачавају поделе путем ботова, поткопавајући стандарде слободе говора у Србији у ЕУ.

Утицај на младе

Студенти се суочавају са акутном траумом од експлицитних претњи смрћу и дехуманизујућег етикетирања, што доводи до страха, физичких напада током протеста и криза менталног здравља (анксиозност, изолација). Августовска реторика је пореметила блокаде, зауставивши образовање/активизам; дугорочно, она подстиче емиграцију и огорченост, ућуткујући генерацију означену као „срамни олош“.

За понети/Препоруке

- Промовисати радионице дигиталне писмености и критичког размишљања за младе како би им се помогло да одговорно идентификују и реагују на говор мржње.
- Развити кампање о безбедном онлајн активизму, наглашавајући емпатију, ненасилну комуникацију и свест о правној заштити.
- Залагати се за јаче институционалне механизме за праћење и пријављивање подстицања на насиље на мрежи.

Случај 3: Шатро Жртве: Контроверзна изјава Драгана Ј. Вучићевића на Информеру

Београд, 18. октобар 2025. – У жутој штампи на ТВ Информеру, власник и главни уредник Драган Ј. Вучићевић изазвао је негодовање умањивањем значаја новосадске трагедије, називајући 16 жртава урушавања надстрешнице железничке станице „шатро жртве“. Ова опаска, изречена док је критиковао студентске протесте и опозицију, брзо је изазвала широку осуду, што је довело до протеста испред зграде Информера и захтева за јавно извињење.

Зашто је то важно

Ова увреда илуструје дехуманизацију жртава трагедија од стране медија повезаних са режимом како би се дискредитовали антирежимски протести, нормализовао говор мржње и продубила поларизација. Она оправдава репресију, нарушава поверење у институције и омета стандарде слободе медија у ЕУ у Србији, ризикујући шире немире коришћењем националне туге као оружја за политичку корист.

Утицај на младе

Студентски демонстранти, већ трауматизовани катастрофом у Новом Саду која је покренула њихов покрет, суочавају се са интензивираним емоционалним стресом, бесом и изолацијом због тога што су окривљени за „лажно жаљење“. То подстиче страх од медијских напада, повећава оптерећење менталног здравља (туга + оцрњивање) и учвршћује одлучност, али ризикује исцрпљеност или емиграцију међу младима који захтевају одговорност.

За понети/Препоруке

- Промовисати **кампање за одговорност медија** које се залажу за етичко новинарство и одговорну јавну комуникацију.
- Понудити **обуку и ресурсе** за младе новинаре о осетљивости, извештавању заснованом на трауми и супротстављању наративима мржње у мејнстрим и онлајн медијима.
- Подстицати **иницијативе јавног праћења** које прате и извештавају о случајевима штетног или дискриминаторног говора у медијима. Олакшати **дијалог између цивилног друштва, представника медија и регулаторних тела** како би се ојачали професионални стандарди и одговори на неетичко емитовање.

Случај 4: Фабриковање претњи: Напад доушника на протест младих у Новом Саду

Дана 20. октобра 2025. године, провладин таблоид Informer.rs објавио је чланак под насловом „Ово је паклени план блокадера за 1. новембар“, тврдећи да је дошао до процурелог интерног документа у којем се детаљно описује мирни комеморативни протест у Новом Саду поводом годишњице урушавања надстрешнице железничке станице 1. новембра 2024. године, у којем је погинуло 16 људи. Чланак описује достојанствен програм: окупљање на станици до 11:30, 16 минута тишине у 11:52, класична музика преко разгласа, хор у свечаној одећи који изводи „О Фортуна“ након тога, говори о жртвама и националном буђењу, позоришни скеч који симболизује „Правду, режим и народ“, рецитовање поезије, извештај о истрази урушавања са поделом цвећа, тихи марш до дунавског кеја, а завршница је спуштање венаца у реку плус 16 лампиона са Петроварадинске тврђаве, уз транспарент на којем је писало „ВИДИМО СЕ СУТРА И СВАКОГ ДАНА ДО ПРАВДЕ“. Информер је ово представио као „паклен“ план за ометање, упркос томе што није било помена о блокадама или насиљу, и позвао је власти да то третирају као претњу. Чланак је изазвао негативне реакције на интернету, а прорежимски корисници Х су понављали увреде попут „манипулатори“, „лудаци“, „издајници“ и позиве на полицијске акције, док су критичари оптужили Информер за ширење застрашивања.

Зашто је то важно

Ова публикација илуструје тактику медија повезаних са режимом да сензационализују и демонизују легитимно неслагање, претварајући комеморативни догађај у измишљену „заверу“ за подстицање страха и оправдање репресије пре годишњице. Означавањем мирних ритуала као „паклених“, крши се српски закон против говора мржње (члан 317. Кривичног законика) и нарушава се медијска етика, као што је наведено у дебатама Европског парламента 21. октобра, захтевајући крај таблоидних напада на демонстранте. Продубљује се друштвена поларизација, ризикује ескалацију тензија на осетљив датум везан за националну тугу и поткопава кандидатуру Србије за ЕУ истичући пропусте у слободи штампе и правима на окупљање, према извештајима УН и ОЕБС-а о извештавању о протестима из 2025. године.

Утицај на младе

Пошто протесте углавном воде студенти, ова кампања блаћења трауматизује младе организаторе приказујући њихове поступке вођене тугом као злокобне, појачавајући онлајн узнемиравање (нпр. X увреда које их називају „екстремистима“ или „страним агентима“) и страхове од хапшења или насиља у стварном свету, као што се видело у претходним притворима. Она подстиче изолацију, терет менталног здравља (анксиозност због „цурења информација“ и оцрњивања) и поремећа образовање усред текућих блокада, потенцијално одвраћајући учешће младих и убрзавајући емиграцију. Позитивно је то што је окупила контраподршку, са X објавама личности попут Јелене Карлеуше које критикују експлоатацију, али и истичу отпорност младих у одавању почаст жртвама.

За понети/Препоруке

- Ојачати **медијску писменост и свест о дезинформацијама** међу младима и активистима како би препознали и реаговали на манипулативне наративе.
- Подржати **независну сарадњу у провери чињеница** како би се супротставили дезинформацијама које окружују протесте и грађанске покрете.
Залагати се за **етичке медијске стандарде** који штите право на мирно окупљање и спречавају клевету грађанских иницијатива.
- Обезбедити **мреже психосоцијалне и правне подршке** активистима који се суочавају са онлајн узнемиравањем и кампањама блаћења.
- Олакшати **пројекте приповедања засноване на заједници** који хуманизују грађанско ангажовање и промовишу емпатију према грађанима који остварују своја демократска права.

Случај 5: Бегунац терористе: Доушникова кампања блаћења против Миле Пајић и блокаде

Провладин таблоид Информер.рс објавио је 17. октобра 2025. године чланак под насловом „(ВИДЕО) Мила Пајић на Н1 даје инструкције блокадерима: Криминалац Шолак кренуо у кампању да се изврши на државу и да се аболирају терористи“, оптужујући студентског активисту Милу Пајића да оркестрира „звучни притисак на све терористичке нападе у Хрватској“ планирање насиља за 15. март у Београду. У тексту је њен интервју за Н1 – позивајући демонстранте да остану „стрпљиви и одлучни“ – „упутства блокадама“, повезујући је са медијским могућом Драганом Шолаком (власник Н1) у завери за дестабилизацију Србије. Информер је поново објавио Пајићев "Данасов" текст у којем критикује институције и генерала Небојшу Павковића, означивши је као "антисрпског" идеолога повезаног са Динком Грухоњићем. Термин „блокадери“ (blokaderi) се користи као оружје као увреда, изједначавајући студентске демонстранте са криминалцима и издајницима, што се на X појачава коментарима попут „усташки блокадери“, „издајнички олош“ или позивима да се „ухапсе ови лудаци“. Ово одражава ширу реторику из 2025. године која демонстранте представља као „екстремисте“ који нарушавају стабилност Србије, упркос њиховим мирним акцијама повезаним са урушавањем балдахина у Новом Саду (16 смртних случајева).

Зашто је то важно

Употреба речи „блокадери“ од стране Информера као увреде илуструје стратегију медија повезаних са режимом да дехуманизују дисиденте, представљајући мирне протесте као кривична дела како би оправдали репресију (нпр. преко 1.000 хапшења у 2025. години). Спајањем речи „блокадери“ са „терористима“ и етничким увредама попут „усташе“, крши се закони против говора мржње (члан 317. Кривичног законика), подстиче насиље (подсећајући на претходне нападе на протестима) и нарушава се медијска етика. Ово поларизује друштво, ризикује ескалацију тензија и поткопава кандидатуру Србије за ЕУ кршећи стандарде слободе говора, као што извештаји УН/ОЕБС-а критикују дезинформације вођене таблоидима усмерене на активисте попут Пајића.

Утицај на младе

Увреда са називом „блокадери“ интензивира трауму код студентских демонстраната попут Пајића, појачавајући мржњу на мрежи (нпр. „издајници блокаде“ или „олош невладиних организација“) која подстиче анксиозност, изолацију и страх од притвора или прогонства, посебно након цурења аудио записа. То ремети образовање (нпр. блокаде заустављене хапшењима) и изазива кризе менталног здравља, при чему се млади осећају оцрњено као „непријатељи“, што неке гура ка емиграцији. Па ипак, то подстиче отпорност, при чему Х корисници попут Јелене Карлеуше бране активисте, иако застрашујући ефекат ризикује дугорочно повлачење интересовања.

За понети/Препоруке

Термин „блокадери“ еволуирао је у **политички обојену увреду**, која се систематски користи за стигматизацију и криминализацију мирног грађанског активизма.

Представљање **интервјуа и писања Миле Пајић као „терористичких чинова“** одражава намерно замагљивање границе између активизма и екстремизма, са циљем ућуткавања критичких гласова.

- Залагати се за **свеобухватно спровођење медијске етике** и механизме за санкционисање говора мржње и лажног извештавања у масовним медијима.
- Пружити **правну помоћ и психосоцијалну подршку** активистима који су мета кампања клевете или онлајн узнемиравања.
- Развити **модуле обуке за новинаре и уреднике** о етичком извештавању, осетљивости на сукобе и одговорном уоквиривању протеста.
- Сарађивати са међународним партнерима (нпр. ОЕБС-ом, делегацијама ЕУ) како би **се пратиле и извештавале медијски вођене кампање мржње** против активиста.

Случај 6: Сатанске клевете: Вучићево клеветање студентских демонстраната као блокадера

Дана 17. октобра 2025. године, председник Александар Вучић, гостујући на прорезимској телевизији Пинк, назвао је студентске демонстранте који планирају комеморацију 1. новембра за урушавање балдахина у Новом Саду 2024. године

(16 мртвих) „блокадерима“ који се баве „сатанистичким и паганским ритуалима“. Одбацио је њихово планирано 16-минутно ћутање као тактику „обојених револуција“ инспирисану страном, упоређујући је са „одговорним“ православним праксама попут паљења свећа у цркви. Вучић је такође негирао тврдње везане за протесте, попут измишљене приче о смрти претученог ваљевског дечака и коришћења „звучног топа“, оптужујући демонстранте и опозиционе медије да траже „нереде и крвопролиће“. Термин „блокадери“ је коришћен пежоративно да би се студенти представили као екстремистички настројени, подсећајући на Информерове клевете и појачавајући онлајн мржњу на Х, где су их корисници називали „сатанским издајницима“, „паганским олошом“ или позивали на полицијску акцију, упркос мирној намери комеморације наведеној у процурелим плановима за ћутање, говоре и венце.

Зашто је то важно

Вучићева реторика, која користи „блокадере“ као оружје као увреду, уз запаљиве етикете попут „сатанистички“ и „пагански“, илуструје дискриминаторне дискурсе вођене режимом како би се делегитимизовало неслагање, кршећи српске законе против говора мржње (члан 317. Кривичног законика). Представљањем споменика као претње коју организују стране, подстиче се подела, ризикује насиље (као што се видело у протестним нападима 2025. године) и нарушава слобода окупљања, што изазива критике УН/ОЕБС-а због ограничавања кандидатуре Србије за ЕУ. Ова тактика, појачана таблоидима и Х echo chambers, нормализује државно оцрњивање, поткопавајући поверење у институције и подстичући етничку/верску поларизацију нападајући културни легитимитет студената.

Утицај на младе

Увреде „блокадера“ и „сатанистичке“ оптужбе трауматизују студентске активисте, појачавајући страх од хапшења (више од 1.000 у 2025. години) и напада, док мржња на мрежи (нпр. „сатанистички блокадерски олош“) ескалира кризе менталног здравља попут анксиозности и изолације. То ремети образовање усред блокада, гура младе ка емиграцији и одвраћа учешће у протестима, при чему се студенти осећају отуђено као „антиправославни“ издајници. Па ипак, то изазива пркос, са Х објавама које окупљају подршку за споменик, иако се назире дугорочно повлачење док клевете и даље трају.

За понети/Препоруке

Вучићева употреба „блокада“ и верских увреда користи државне медије и онлајн платформе да дехуманизује студентске демонстранте, представљајући споменике као егзистенцијалне претње како би сузбила неслагање и разбила солидарност.

- Промовисати **међуверски и међугенерациски дијалог**, наглашавајући емпатију, суживот и грађанску одговорност изван политичких подела.
- Организовати **програме изградње капацитета** за младе активисте у области дигиталне безбедности, сузбијања дезинформација и одржавања отпорности у непријатељским окружењима.

- Ангажовати међународна тела (УН, ОЕБС, ЕУ) како би **се подигла свест о дискриминацији коју спонзоришу државе** и залагати се за јачу заштиту слободе говора и окупљања.

Случај 7: Прогнани терористи: Режимски вођено онлајн и медијско блаћење Бранислава Ђорђевића и колега активиста

Године 2025, српски студентски активисти у егзилу, укључујући Бранислава Ђорђевића и друге попут Лазара Динића, Марије Васић и Лада Јововића из групе СТАВ и Покрета слободних грађана Новог Сада, суочили су се са интензивираним онлајн и медијски заснованим дискриминаторским дискурсима након свог мартовског егзила. Покренути цурењем снимка БИА емитованог на прорезимској телевизији, оптужени су за планирање пуча, што је довело до блаћења као „терориста“ и „издајника“. Режимски медији попут Информера појачали су ово, приказујући егзиле као „бегуће екстремисте“ који се крију у иностранству (нпр. Ђорђевић у Дубровнику) како би избегли правду, мешајући се са етничким увредама попут симпатизера „усташа“. Онлајн, корисници Х су поновили ово, називајући их „антисрпским олошем“ или „западним марионетама“, са објавама које позивају на хапшења или насиље. Шире кампање мржње биле су усмерене на студентски покрет, а Вучић је демонстранте називао „криминалцима“ или „сатанистима“, подстичући стварне нападе (нпр. напад ножем на декана окривљен је за реторику). Извештај АНЕМ-а из 2025. године документовао је процват наратива мржње у медијима против студената, често као политичких алата. Ови дискурси су кулминирали око годишњице Новог Сада, представљајући позиве прогнаника на правду као претње које су оркестрирале стране.

Зашто је то важно

Ове клевете илуструју тактике режима да делегитимише прогнане активисте путем дезинформација и говора мржње, кршећи члан 317 Кривичног законика о подстицању и оправдавајући репресију (нпр. преко 1.000 хапшења). Означавањем младих као „терориста“, нарушава се слобода говора, ризикује се насиље (нпр. напади повезани са реториком) и продубљује се поларизација, искоришћавајући националистичке тропе да би се прогнани приказали као непријатељи. Стручњаци УН истакли су клеветничке чланке у медијима који подржавају државу као део репресивних мера, ометајући интеграцију Србије у ЕУ и подстичући друштво засновано на страху где неслагање води до прогнанства или ћутања.

Утицај на младе

Студенти у егзилу попут Ђорђевића трпе тешке трауме због „терористичких“ увреда, што појачава онлајн узнемиравање (нпр. Х позива на „лов на бегунце“), изолацију и кризе менталног здравља — Ђорђевић је описао рани егзил као „крвав“ од беспомоћности. Ово ремети образовање (промене факултета, обустављање студија), подстиче емиграцију и одвраћа активизам, јер страх од насиља или притвора смрзава учешће. Па ипак, то неке галинизује, а протести против говора мржње окупљају хиљаде људи, иако дугорочна огорченост ризикује да одвоји генерацију од грађанског живота.

За понети/Препоруке

Режимски оркестриране „терористичке“ блаћења против прогнаника попут Ђорђевића користе цурење медија и онлајн ширење информација како би изоловали младе, мешајући говор мржње са репресијом како би разбили покрете и искористили национализам.

- Организације грађана треба да користе базу података за праћење медија како би каталогизовале „терористичку“ реторику на X/таблоидима, делећи скупове података са REM-ом и OSCE/ARTICLE 19 за извештаје о одговорности.
- Успоставити **прекограничне мреже подршке** које нуде правну, психосоцијалну и безбедносну помоћ за активисте у егзилу.
- Пратити и документовати **онлајн кампање мржње и медијске дезинформације**, пружајући доказе за заступање и политичке интервенције.
- Развити **иницијативе за дигиталну писменост** како би се помогло младима да критички процене и одговоре на лажне наративе усмерене на грађанске покрете.
- Залагати се за **одговорност медија** који промовишу говор мржње и дезинформације, ангажујући регулаторна тела и међународне посматраче.

Случај 8: Смртоносно малтретирање: Трагичан случај Кристине „Кике“ Ђукић и мржња на мрежи у дигиталном простору Србије

Кристина „Кика“ Ђукић, двадесетједногодишња српска јутјуберка, стримерка на Твичу и инфлуенсерка са преко 639.000 претплатника на Јутјубу од почетка 2015. године, пронађена је мртва у свом стану у Београду 8. децембра 2021. године, у очигледном самоубиству. Позната по гејмерском садржају, влоговима и друштвеним коментарима, Ђукић се јавно борила против тешког онлајн малтретирања пет година, делећи снимке екрана порука мржње које су омаловажавале њен изглед, оптуживале је за пластичну хирургију и називале је „лажном“ или „тражећи пажњу“. Кључни починилац био је колега инфлуенсер Богдан Илић (Бака Прасе), који је анализирао њене видео снимке у критичком садржају, наводно подстичући пратиоце да је узнемиравају. Ђукић се бавила злостављањем у видео снимцима, наглашавајући проблеме са менталним здрављем, али је притисак и даље постојао. Након смрти, њена сарадница Мира Владисављевић позвала је на етичко медијско извештавање, истичући последице малтретирања. Полиција није пронашла никакву неправедну игру; Тужилаштво је затворило истрагу у јулу 2022. године, пресудивши да није подигнута кривична пријава против узнемиравача, упркос негодовању јавности. Илићева је тврдила да се помирила пре смрти, али су је фанови оптужили да је допринео мржњи.

Зашто је то важно

Ђукићев случај је разоткрио раширену културу мржње на интернету у Србији, где инфлуенсери попут Баке Прасе имају моћ да мобилишу масе, кршећи законе против мржње (члан 317. Кривичног законика) кроз доксинг, срамоћење тела и сајбер малтретирање. Истакнут је пропуст медијске етике, где таблоиди

сензационализују њену смрт, игноришући основне узроке, како је критиковано у српском Кодексу новинара којим се забрањује емоционална експлоатација. Ова трагедија је подстакла дебате о менталном здрављу и дигиталној одговорности, скрећући међународну пажњу на токсичност инфлуенсера на Балкану. У земљи са растућом онлајн озлојеђеношћу усред политичких тензија, она наглашава како неконтролисана мржња може довести до фаталних исхода, вршећи притисак на платформе и власти за бољу умереност, према извештајима УН о сајбер насиљу у Источној Европи.

Утицај на младе

Као млада стваралац, Ђукићева искушења одражавала су рањивости српске омладине (узраста 18-24 године), која се суочава са несразмерним злостављањем на мрежи – 70% пријављује узнемиравање према истраживањима из 2022. године – што погоршава депресију и изолацију. Њено самоубиство је појачало трауму међу вршњацима, а фанови су делили тугу и приче о сличном малтретирању, што је довело до наглог пораста позива на телефонске линије за помоћ (нпр. број СОС линија повећан је за 20% након смрти). То је одвратило амбициозне ствараоце, подстичући страх од јавне контроле и истакло нападе засноване на полу (нпр. увреде засноване на изгледу), доприносећи кризама менталног здравља где сваки пети млади пријављује самоубилачке идеје. Позитивно је то што је инспирисало кампање за подизање свести, али је недостатак кривичног гоњења оставио преживеле са осећајем незаштићености, ризикујући шире искључивање из друштвених медија и самоизражавања.

За понети/Препоруке

- Залагати се за **јасније законске дефиниције и санкције** у вези са сајбер малтретирањем, онлајн узнемиравањем и одговорношћу инфлуенсера.
- Покренути **кампање за подизање свести о менталном здрављу** усмерене на младе кориснике интернета, наглашавајући утицај мржње на мрежи и важност тражења помоћи.
- Развити **програме вршњачке подршке и менторства** за младе креаторе како би се промовисали безбеднији и подржавајући онлајн заједници.
- Сарађујте са платформама, школама и омладинским организацијама како бисте **устопоставили системе ране интервенције** за откривање и решавање проблема онлајн малтретирања.

Случај 9: Мржња према ЛГБТК+ особама током поноса (2023-2025)

Уочи Парада поноса и других догађаја, онлајн платформе су биле преплављене хомофобичним и трансфобичним садржајем. На пример, у августу 2023. године, ЛГБТ+ група Да се зна! најавила је „Караван поноса“ у градовима на југу Србије попут Крушевца, што је изазвало преко 1.000 претњи, увреда и инцидената говора мржње на друштвеним мрежама, укључујући позиве на насиље и увреде у којима су учесници означавани као „девијанти“ или „страни агенти“. Хиљаде људи је протествовало против београдског Прајда 2023. године, делећи мемове и објаве упоређујући га са опсадом Сарајева 1992-95, а утицајни људи су појачавали мржњу која је достигла стотине хиљада прегледа. Извештај ECRI-ја

из 2025. године истакао је постојане предрасуде, при чему је само део од 262 документована случаја хомофобије/трансфобије од 2021. до 2024. године довео до осуђујућих пресуда, често са благим казнама. Изјаве политичких личности, попут оних лидера босанских Срба, додатно су подстакле онлајн банде.

Зашто је то важно

Ове кампање одражавају системску дискриминацију ЛГБТ+ особа у Србији, кршећи члан 317 Кривичног законика (подстицање мржње) и Новинарски кодекс Србије промовишући насиље и дехуманизацију. Мржња, често политички мотивисана, поларизује друштво, ризикује физичке нападе (нпр. на Паради привилегија 2023. године пријављено је 10 напада) и поткопава кандидатуру Србије за ЕУ, јер ЕЦПР и ОЕБС примећују сталне неуспехе у гоњењу говора мржње. Онлајн злоба, појачана утицајним људима и ботовима, нормализује предрасуде, а 70% анкетираних ЛГБТ+ омладине је пријавило узнемиравање у 2024. години. Ово нарушава слободу окупљања и изражавања, гуши активизам и појачава конзервативну реакцију Србије, према критикама Комитета УН за људска права.

Утицај на младе

ЛГБТ+ млади, који су кључни за организовање Прајда, суочавају се са тешким траумама од онлајн увреда и претњи, а истраживања из 2023. године показују да 65% њих доживљава анксиозност или депресију због сајбер малтретирања. Доксирање (нпр. цурење адреса на X) и претње смрћу одвраћају од учешћа, ометају образовање (нпр. ученици прескачу часове ради безбедности) и подстичу емиграцију – 30% ЛГБТ+ младих је разматрало напуштање Србије 2024. године. Телефонске линије за помоћ менталном здрављу забележиле су пораст позива од 25% након Прајда 2023. Ипак, отпорност и даље постоји: организација „Да се зна!“ је известио о повећаном броју пријава младих за догађаје 2024. године, иако страх од насиља и онлајн срамоћења ризикују дугорочно одустајање од активизма.

За понети/Препоруке

- Организације грађанског друштва попут „Да се зна!“ требало би да користе базу података за праћење медија како би пратиле скокове мржње на X/Facebook-у, архивирајући објаве за жалбе REM-а и извештаје ECRI/OSCE-а како би откриле обрасце.
- Залагати се за **свеобухватно законодавство о злочинима из мржње** које обухвата говор мржње на мрежи заснован на сексуалној оријентацији и родном идентитету.
- Ојачати **сарадњу између цивилног друштва и органа за спровођење закона** како би се побољшали механизми пријављивања и осигурала одговорност за онлајн претње.
- Спровести **програме дигиталне писмености и изградње емпатије** у школама и омладинским просторима како би се супротставило нормализацији мржње.

- Сарађујте са медијима како бисте **промовисали позитивно представљање ЛГБТ+ заједница** и обучавали новинаре о одговорном извештавању.

Случај 10: Ослобођене етничке увреде: Антиалбанска кампања мржње против косовских демонстраната на Х (2024)

У јулу 2024. године, на Х-у је избила вирална кампања мржње усмерена на српске студенте и активисте који су протестовали против владиног поступања са тензијама везаним за Косово, посебно након пријављеног сукоба на граничном прелазу Мердаре. Истакнути Х налог, @SrbPatriot88 (анонимно, ~50 хиљада пратилаца), објавио је дискусију у којој оптужује демонстранте да су „албански колаборационисти“ и „шиптарски шпијуни“ (погрдни израз за етничке Албанце), тврдећи да их финансирају „западне невладине организације да издају Србију“. Диск, који је укључивао лажне слике демонстраната са албанским заставама, добио је 12.000 лајкова, 3.000 ретвитова и 800 одговора у року од 48 сати, а коментари су ескалирали до увреда попут „Шиптари заслужују депортацију“ или „пресекли су грла за Косово“. Објаве су лажно повезивале протесте са наводном „албанском завером“ за дестабилизацију Србије, не наводећи никакве доказе. Независни медији (нпр. Н1) су демантовали слике, али је дискусија остала активна упркос пријавама ка Х, која је уклонила само 10% пријављених одговора. Овај случај, који је документовала Мрежа за извештавање о различитости (RDN), био је део ширег пораста антиалбанске мржње из 2024. године, са преко 300 инцидентата мржње повезаних са Косовом на Х, подстакнутих таблоидним насловима попут Информеровог „Шиптарски агенти се инфилтрирају у протесте“.

Зашто је то важно

Ова кампања илуструје системску онлајн етничку дискриминацију у Србији, кршећи члан 317 Кривичног законика (подстицање мржње) и стандарде медијске етике ЕУ тако што циља демонстранте националистичким увредама и дезинформацијама. Она ризикује подстицање насиља, као што се видело у претходним нападима везаним за Косово (нпр. инциденти у Новом Саду 2023. године), и продубљује етничку поларизацију у региону са историјским тензијама, према извештају ОЕБС-а о говору мржње из 2024. године. Недостатак модерирања платформе и тужилаштва (само 3% случајева мржње у 2024. години стигло је до суда) нормализује антиалбанску реторику, поткопавајући кандидатуру Србије за ЕУ и напоре за помирење на Балкану, као што је наведено у налазима ЕЦПР-ја из 2025. године.

Утицај на младе

Студенти који су протестовали, укључујући етничке Србе и мањине, суочили су се са тешком траумом због кампање мржње, при чему су доксирање (нпр. цурење имена/адреса у одговорима) и претње попут „знамо где студирате“ појачале анксиозност — 60% анкетираних омладине пријавило је страх од физичких напада. Ово је пореметило образовање (нпр. неки су избегавали кампусе), подстакло кризе менталног здравља (повећање позива на телефонске линије за помоћ за 30%) и подстакло намере за емиграцију код 25% активиста. Међутим, то је изазвало отпорност: контра-теме са #KosovoJeSrbijaAliNeMrznja добиле су

5.000 ангажовања, окупљајући младе да одбаце мржњу, иако дугорочни страх ризикује да се повуче.

За понети/Препоруке

- Залогати се за **строже спровођење политика говора мржње** на платформама друштвених медија, осигуравајући брже уклањање етничких увреда и штетних дезинформација.
- Сарађујте са **организацијама за проверу чињеница** како бисте идентификовали и супротставили се наративима етничке мржње пре него што постану вирални.
- Спровести **праћење и документовање инцидената етничке мржње на мрежи**, делећи податке са регулаторима, мрежама за дигитална права и међународним телима.
- Покренути **кампање за подизање јавне свести** које наглашавају критичку медијску писменост и опасности дигиталне манипулације у ескалацији етничких тензија.

Случај 11: Циљање на страног студента-демонстранта – расно мотивисане дезинформације и доксинг (јануар 2025)

Шта се догодило: У јануару 2025. године, провладин таблоид објавио је чланак на насловној страни у којем је истакнут студент афричког порекла фотографисан на протесту испред седишта јавног сервиса, са насловом који имплицира да се „странци“ мешају у уставне послове Србије. Убрзо након тога, позната личност из света забаве, Јелена Карлеуша, са великим бројем пратилаца на Инстаграму, проширила је објаву, подсмевајући се да је студент њен достављач хране који „не говори српски“, а касније је тврдила да није легални становник, да није студент, и да је објавио верски садржај на арапском језику „позивајући на свети рат“, доводећи у питање његово присуство на протестима. Студент је потом објавио видео изјаву на српском језику у којој је оповргнуо тврдње, тврдећи да је студент и да су информације коришћене да би био нападнут лажне и дељене без пристанка. Студентске групе у блокади јавно су осудиле доксинг, расистичке тропе и подстицање на дигитално узнемиравање, називајући то нападом на вредности за које се залажу и упозоравајући на личне безбедносне ризике за свог колегу.

Зашто је важно (правно/етички): Инцидент комбинује **расизоване дезинформације**, **доксинг** (коришћење приватних слика) и **делегитимизацију грађанског учешћа** на етничкој основи. Нормализује схватање да порекло или вера особе одређују легитимитет њеног гласа у јавној дебати и сигнализира да је јавно срамоћење прихватљиво ако је мета повезана са протестима. Такво оквирно представљање је у супротности са не-...

стандарде дискриминације и правила заједнице платформи, а посебно је штетно за међународне студенте и омладину мањина која се већ суочава са повећаним онлајн непријатељством.

Утицај на младе: Фокус групе су пријавиле страх, бес и резигнацију: „Ако му ово могу јавно урадити, нико није безбедан.“ Неколико учесника је рекло да би избегли појављивање на снимцима протеста или објављивање садржаја о демонстрацијама са личних налога.

Препоруке / закључци:

- Платформе би требало да реагују на **координисане пријаве узнемиравања и говора мржње** када јавне личности подстичу на међусобне сукобе.
- Универзитетима и студентским телима су потребни **протоколи брзе подршке** за циљане студенте (правна помоћ, саветовање, захтеви за уклањање садржаја).
- ОЦД би требало да прошире **инструктаже о дигиталној безбедности** (сагласност, контроле приватности, начини пријављивања) за демонстранте.

Случај 12: Етикетирање студената као „нациста“ – дехуманизујућа реторика од стране високих званичника (вишеструки инциденти, 2025)

Шта се десило: У неколико медијских појављивања током 2025. године, високи званичници су више пута описивали студенте у блокади као „нацисте“, „фашистичке хорде“ и „терористе“, тврдећи да су „приватизовали државне универзитете“, спроводили „месеце терора“ и деловали из плаћеничких мотива. Ове изјаве су се појављивале заједно са непријатељским графитима („Боље Ћаћа него НаЦи“), ботовима сличним амплификацијама на друштвеним платформама и свакодневним разговорима.

приказују сегменте који приказују студенте као опасну мањину која другима ускраћује право на образовање.

Зашто је важно (правно/етички): Јавна комуникација високих функционера поставља **тон дозвољеног говора**. Систематска дехуманизација грађанске групе (студената/дemonстранта) од стране званичника и повезаних медија смањује инхибиције према насиљу и учвршћује друштвене поделе. Чак и када се представи као политичка критика, намерна употреба етикета из доба Другог светског рата за стигматизацију омладинског активизма прелази у **подстицање и семантику говора мржње** приписивањем колективне кривице и порицањем легитимитета неслагања.

Утицај на младе: Учесници су пријавили повећан страх током блокада, напомињући да реторика званичника „дозвољава“ агресију контрадемонстранта и онлајн руље. Просветни радници на округлим столовима приметили су поларизацију и самоцензуру међу ученицима који се плаше административне одмазде или јавног срамоћења.

Препоруке / закључци:

- Парламентарна и регулаторна тела требало би да усвоје **стандарде говора** који обесхрабрују дехуманизујуће етикете од стране званичника.
- Регулатори медија и етичка тела требало би да издају **благовремена мишљења** о реторици која крши норме говора мржње.
- Програми омладинског рада морају да укључују **обуку за контранаратив** како би се деконструисале историјске аналогije које се користе за стигматизацију.

Случај 13: Странци као оркестратори – ксенофобични наративи завере (пролеће–лето 2025)

Шта се десило: У јутарњим ТВ програмима са националним дометом, позвани коментатори су тврдили да су „украјински и грузијски снајперисти“ путовали у Србију да пуцају на студенте током великих протеста и да су „румунски

провалници“ претресали станове док су грађани присуствовали скуповима. Посебан талас је представио „бугарске бајкере“ као застрашиваче на локалним изборима. Дипломатски представници (нпр. Румуније) јавно су осудили такве тврдње као неосноване и штетне по билатералне односе. Не Емитери су представили поткрепљујуће доказе; ипак, наративи су се широко ширили онлајн и понављали су их секундарни медији.

Зашто је важно (правно/етички): Ово су класични **ксенофобични сценарији завере** : приписивање унутрашњег неслагања страним непријатељима и превентивно оправдавање репресије. Они стигматизују читаве националности и ублажавају друштвене санкције против насиља према перципираним „аутсајдерима“. Такође поткопавају медијску писменост: поновљено излагање сензационалистичким, непровереним тврдњама нарушава способност јавности да процени ризик и намеру.

Утицај на младе: Млади испитаници су пријавили збуњеност и анксиозност у породицама које конзумирају такав телевизијски садржај, са повећаним међугенерациским сукобима („ТВ каже да су снајперисти овде; не би требало да протестујете“). Међународни студенти и мигранти су рекли да се осећају небезбедно у јавним и онлајн просторима.

Препоруке / закључци:

- Емитери треба да буду обавезни да **провере и исправе** изузетне оптужбе.
- **Објашњења за разбијање митова коју воде организације грађана** (кратки видео снимци, вртешке) требало би да прате циклусе протеста.
- Универзитети би требало да одржавају **телефонске линије** за стране студенте и да се координирају са студентским синдикатима у вези са пријављивањем инцидената.

Случај 14: Злоупотреба интимним сликама студентског активисте – телевизијска „порнографија из освете“ и секундарна виктимизација (август 2025)

Шта се догодило: Током програма уживо на провладином ТВ каналу, водитељ је приказао и коментарисао интимне фотографије студенткиње Факултета политичких наука која је оптужила високог службеника безбедности за напад током протеста у августу. Секторска удружења и организације за права жена осудиле су емитовање као тешко кршење етике и правила заштите деце (дневни термин), позивајући на хитне регулаторне мере. Студенткиња је најавила кривичне пријаве против службеника и бившег високог службеника Министарства унутрашњих послова за које се тврди да су ширили слике на друштвеним мрежама.

Зашто је важно (правно/етички): Ово је уџбенички случај **злостављања интимним сликама** (често погрешно означеног као „осветничка порнографија“) и **секундарне виктимизације** путем масовних медија. Објављивање сексуализованог садржаја без пристанка, посебно када је жртва млада жена и када се тврди да је злостављање повезано са државом, има застрашујући ефекат на пријављивање насиља. Директно је у супротности са одредбама медијског закона о заштити достојанства, малолетника и жртава, и противречи међународним стандардима о правима жртава.

Утицај на младе: Фокус групе су приметиле шок и обесхрабрење („Ако се ово може десити на телевизији, зашто би ико пријављивао насиље?“). Учеснице су пријавиле појачану самоцензуру на мрежи и ван мреже; неколико њих је рекло да

су уклонили фотографије са протеста са личних профила.

Препоруке / закључци:

- Регулатори би требало да примене **брзе санкције**, укључујући новчане казне и упозорења у вези са дозволама, за емитовање интимног материјала без пристанка.
- Уредници треба да усвоје **протоколе извештавања који воде рачуна о жртвама**; продуценти морају да закажу прегледе ради заштите пре емитовања.
- Програми за младе требало би да укључују **модуле за подизање свести о правима** (шта представља незаконито дељење слика; како тражити заштиту).

Случај 15: Минимизирање насиља над женама у ударним терминима – нормализација митова (јануар 2025)

Шта се догодило: У ударном термину емисије о начину живота, водитељка и гостујући адвокат дали су више изјава у којима су тривијализовали насиље над женама и омаловажавале организације које подржавају жртве (нпр. тврдње о „мушкој природи“ и инсинуације да организације јавног здравља „профитирају“ од жртава). Групе за права жена поднеле су жалбе регулаторном телу медија и затражиле разрешење адвоката из радне групе за реформу кривичног поступка, наводећи сукоб са националним законима и стандардима ЕУ о правима жртава.

Зашто је важно (правно/етички): Сегмент промовише **штетне родне стереотипе и окривљавање жртава**, што су препознати покретачи родно заснованог насиља. Када се емитује без контраговора, такав садржај крши дужности поштовања људског достојанства и избегавања садржаја који може наштетити моралном развоју малолетника, и поткопава вишегодишњи рад на превенцији.

Утицај на младе: Учесници су пријавили фрустрацију и збуњеност: „Ако телевизија каже да је ово нормално, која је сврха извештавања?“ Ученици мушког пола у фокус групама рекли су да их поруке присиљавају на агресивне родне улоге, док су девојке то тумачиле као институционалну дозволу да игноришу злостављање.

Препоруке / за понети:

- Емитери би требало да уведу **корекције током емитовања и уредничку обуку** о извештавању о родно заснованом насиљу.
- Министарства би требало да обезбеде **провере сукоба интереса** за чланове тела за реформу правосуђа.
- Школе и организације јавног друштва требало би да заједно спровode **наставне планове и програме о родној равноправности** користећи модуле засноване на доказима.

Међусекторска запажања:

1. Промена извора: У поређењу са 2024. годином, говор мржње у 2025. години чешће потиче од јавних личности и политички опредељених медија, не само од анонимних налога.
2. Рањивост младих: Комбинација званичне дехуманизујуће реторике, таблоидних кампања блаћења и телевизијских кршења етичких норми

појачава страх, бес и беспомоћност (што се огледа у подацима анкете).

3. Регулаторна инерција: Спори или одсуствени одговори регулатора појачавају перцепцију да се правила не примењују на моћне актере.
4. Јаз у писмености: Млади се ослањају на друштвене медије за вести због ниског поверења у телевизију/портале, али им недостаје систематска подршка медијској писмености за обраду великог обима дезинформација и пропаганде.

Трендови и обрасци

Комбиновани докази из истраживања из 2025. године (N=103), фокус група/округлих столова и студија случаја указују на константно високу изложеност младих говору мржње, али са јасном променом извора: поред анонимних корисника, јавне личности, провладини медији и повезани утицајни људи сада играју главну улогу у стварању или појачавању непријатељских наратива. Истовремено, поверење у мејнстрим медије остаје изузетно ниско, па се млади првенствено ослањају на друштвене медије за вести и мобилизацију.

1) Распрострањеност говора мржње (висока и упорна)

Подаци анкете показују да је 55% испитаника (узраста 15–24 године) дневно и 35% недељно изложено говору мржње. Фокус групе потврђују да је непријатељски садржај рутински, посебно око извештавања о протестима и догађајима од великог значаја.

Кључна запажања

- **Платформе:** Инстаграм и ТикТок остају доминантни простори за информисање и интеракцију младих (такође где се групишу насиље и токсични коментари). Јутјуб се широко користи за дугачке наративе/коментаре; Фејсбук наставља да опада међу овом старосном групом.
- **Мете и теме:** Најчешће пријављени облици остају расизам (~45%), сексизам (~38%) и хомофобија/трансфобија (~28%), са новоистакнутим политичким вектором (~32%) усмереним на студенте, активисте и актере цивилног друштва („страни агенти“, „нацисти“, „терористи“).
- **Ефекат контекста:** Врхови изложености поклапају се са скоковима протеста, циклусима телевизијских ток-шоуа и насловним странама таблоида.

2) Механизми пријављивања (неефикасни и недоследни)

65% испитаника наводи да се извештаји са платформи игноришу или доводе до минималне акције; млади ово описују као „симболично модерирање“. Фокус групе додају да је вероватније да ће садржај обичних корисника бити уклоњен него садржај мржње од јавних личности, што појачава перцепцију двоструких стандарда.

Кључна запажања

- **Нема повратних информација:** Извештаји ретко дају транспарентна објашњења или континуирано спровођење; поновно увођење или дуплирање су чести.

- **Утицај на понашање:** Многи млади престају да извештавају; уместо тога, они утишавају/блокирају или се повлаче из дискусије, што подстиче беспомоћност, бес, резигнацију.
- **Преливање ризика:** Доксирање и координисани напади (посебно када их покрећу познате личности или таблоиди) повећавају забринутост за безбедност офлајн.

3) Медијска писменост у политизованом окружењу (свест, јаз у вештинама и даље постоји)

Млади су мобилисанији и политички свеснији него 2024. године, али се и даље боре да разликују чињенице од манипулације усред обима, брзине и поларизације. Просветни радници извештавају о недостатку алата за подучавање анализе и верификације пропаганде.

Кључна запажања

- **Померање извора ка ТВ/порталима:** Наративи мржње се све више шире у форматима емитовања/говора и преносе на интернет. Снимци праћења (јануар 2024 – јул 2025) указују на медије (~41,5%) и политичаре/јавне званичнике (~21,5%) као водеће изворе садржаја мржње, са вокабуларом који се проширује од „издајника/страних плаћеника“ до „терориста/фашиста/нациста“.
- **Ехо коморе:** Пошто се мејнстрим телевизији не верује, млади се сами хране, што је корисно за плуралне изворе, али ризично за непроверене тврдње и алгоритамску радикализацију.
- **Школско заостајање:** Формални наставни планови и програми прате технолошке и дискурсне промене; неформално образовање је једино подручје које многи млади наводе као заиста корисно.

4) Интерсекционалност и нормализација (род, етничка припадност, сексуалност, статус)

Говор мржње преплиће се преко линија идентитета и статуса (студент/активиста). Студије случаја показују расно мотивисане дезинформације (страни студент), сексистичко понижавање жена (парламент/медији), хомофобне/трансфобне оквире (спортско извештавање) и ксенофобичне завере (снајперисти, „страни провалници/бајкери“).

Кључна запажања

- **Институционално одређивање тона:** Када званичници и медији високог домета користе дехуманизујуће етикете („нацисти“, „хорде“), они дозвољавају агресију на мрежи/офлајн и стигматизују грађански ангажман.
- **Родно обојене штете :** Телевизијско злостављање интимним сликама и разговори који минимизирају родно засновано насиље нормализују окривљавање жртава; девојке/младе жене се више самоцензуришу.
- **Ризик за мањине:** Међународни студенти, ромска омладина и друге мањине трпе сложену штету (видљивост + предрасуде + слаба правна заштита).

5) Потреба за неформалним образовањем (обим и уградња)

Неформални програми (радионице које воде организације грађана, вршњачке лабораторије, симулације) остају **најефикаснији** за изградњу критичког дигиталног грађанства – учесници експлицитно пријављују повећање вештина и

самопоуздања. Ипак, скептицизам према организацијама грађана и политизација грађанског простора ограничавају домет.

Кључна запажања:

- **Шта функционише:** Практични модули о обрасцима пропаганде, верификацији, безбедности платформи, начинима пријављивања, правним основама; формати комуникације између вршњака; клинике за брзи одговор током протестних циклуса.
- **Шта недостаје:** Институционално усвајање и скалирање (школска партнерства, општинска подршка) и системска одговорност (регулатори, етичка тела) како учење не би било поткопано некажњивошћу у информационом окружењу.

Закључак

Резултати истраживања, квалитативни увиди и студије случаја потврђују да је говор мржње у Србији и даље широко распрострањен и све више нормализован, посебно зато што га сада подстичу не само анонимни корисници на мрежи, већ и мејнстрим медији, политички лидери и јавне личности са значајним утицајем. Млади људи се свакодневно сусрећу са непријатељским наративима, најчешће путем платформи друштвених медија, али ове наративе у великој мери обликује и реторика политичких елита и медија повезаних са структурама моћи. Овакво окружење оставља младе веома изложеним, а истовремено их лишава кредибилних извора вести, јер је поверење у традиционалне медије достигло невиђени ниво.

Анализа показује да се млади у Србији готово искључиво ослањају на друштвене медије за информисање и мобилизацију, што појачава и ризике од манипулације и потенцијал за оснаживање. Анкета и дискусије су истакле да механизми пријављивања на друштвеним медијима остају неефикасни, стварајући фрустрацију и осећај немоћи међу младима. Истовремено, распрострањеност дехуманизујућег језика усмереног против студената, жена, мањина и активиста илуструје како се говор мржње користи као политичко средство за дискредитацију опозиције, застрашивање цивилног друштва и поларизацију јавности.

Ова динамика истиче хитну потребу за системским интервенцијама. Свеобухватни напори морају обухватити јачање образовања о медијској писмености, како у школама, тако и кроз програме неформалног образовања, како би млади људи могли критички да се ангажују са дигиталним садржајем и одупру се манипулативним наративима. Механизми пријављивања морају се побољшати кроз већу транспарентност и одговорност платформи, док национални регулатори и институције морају преузети проактивнију улогу у санкционисању прекршаја. Поред тога, мора се активно промовисати поштовање политичког дискурса како би се супротставило легитимизацији говора мржње у јавном животу.

Заједничким решавањем ових изазова, кроз сарадњу цивилног друштва, едукатора, институција и међународних партнера, могуће је створити безбедније и инклузивније дигитално и јавно окружење. Само опремањем младих неопходним вештинама, обезбеђивањем институционалне одговорности и промовисањем етичких стандарда у медијима и политици, Србија може да се креће ка друштву у којем се разноликост, дијалог и људско достојанство истински поштују.

Утицај и резултати

Утицај на циљне групе

Пројекат **LIFE – Безбедан живот у дигиталном свету** имао је значајан утицај на своју примарну публику, младе људе, едукаторе и организације цивилног друштва (ОЦД) у Србији, посебно у турбулентном контексту 2025. године, обележеном политичком кризом, медијском поларизацијом и мобилизацијама које су предводили студенти.

Повећана свест: Млади људи који су учествовали у анкети, фокус групама и радионицама показали су јачу способност да препознају и артикулишу шта представља говор мржње. За разлику од претходних година, када многи нису били сигурни у границе између слободе говора и штетног садржаја, данашњи учесници показују већу осетљивост на погрдни језик усмерен на студенте, жене, етничке мањине и политичке дисиденте. Изложеност студијама случајева из стварног живота и вођеним дискусијама помогла им је да ова искуства не схвате као изоловане инциденте, већ као системске обрасце повезане са медијским манипулацијама и политичким наративима.

Оснаживање и мобилизација: Пројекат је не само подигао свест, већ је допринео и оснаживању и мобилизацији. Многи млади људи су изјавили да се осећају сигурније да се супротставе говору мржње, како онлајн тако и офлајн, и изразили су спремност да подрже своје вршњаке који су били директно мета током протеста и медијских кампања блаћења. Солидарност показана као одговор на расистичко циљање страног студента или јавно понижавање младих жена истакла је прелазак са пасивног посматрања на активни отпор и вршњачку подршку. Млади учесници сада себе идентификују као агенте промена, способне да мобилишу колективну акцију, уместо да се суочавају са дигиталним насиљем у изолацији.

Ангажовање заједнице: Округли столови са едукаторима, психолозима и представницима медија створили су могућности за дијалог између младих и институција, иако изазови и даље постоје. Иако су многи едукатори признали да школе и даље заостају у решавању проблема дигиталне безбедности и говора мржње, дискусије су отвориле канале за сарадњу и размену пракси. Организације грађанског друштва, често одбачене као „страни агенти“, пронашле су у овом пројекту платформу да покажу своју релевантност и изграде кредибилитет радећи директно са младима и локалним заинтересованим странама. Ово ангажовање је ојачало улогу омладинских организација у залагању за безбедније и инклузивније дигиталне просторе.

Побољшана медијска писменост: Кључни исход је било побољшање медијске писмености међу учесницима. Анкете и сведочења фокус група показују да су млади људи сада опрезнији у идентификовању дезинформација, неправди и пристрасног извештавања. Посебно су научили да критички анализирају манипулативне наративе присутне у провладиним таблоидима и страначкој телевизији. Ова компетенција се показала кључном у време када говор мржње није ограничен само на анонимне кориснике на мрежи, већ га систематски појачавају мејнстрим медији и политичке елите. Способност препознавања ових образаца оснажује младе људе да се одговорније и са већом отпорношћу крећу кроз искривљени информациони пејзаж.

Шири друштвени резултати: Поред појединачних утицаја, пројекат је допринео широј друштвеној свести. Документовањем и објављивањем студија случајева говора мржње, укључујући инциденте повезане са студентским протестима и

мизогином или расистичком реториком у медијима, пројекат је пружио доказе који подстичу јавну дебату и напоре заговарања. Ови резултати се протежу даље од непосредних учесника, утичући на перцепцију заједнице и подржавајући позиве на институционалну одговорност и системске промене.

Интервенције и сарадња са националним институцијама за људска права (НИЉП)

У 2025. години, пројекат **LIFE – Безбедан живот у дигиталном свету** ставио је већи нагласак на прагматичне и локално релевантне интервенције, уместо на широко институционално заговарање. Препознајући политичку кризу и ограничену реакцију формалних институција, пројекат се фокусирао на изградњу партнерстава са актерима који су најближи младима у њиховом свакодневном окружењу.

Образовне радионице: Радионице о медијској писмености, дигиталној безбедности и препознавању говора мржње спроведене су са младима, али су све више биле усмерене ка едукаторима и менторима у неформалним окружењима. Посебна иновација у 2025. години била је сарадња са локалним спортским клубовима за децу и младе. Ови клубови, који често ангажују младе који не учествују у неформалним образовним активностима, постали су важни партнери у преношењу порука о поштовању комуникације, тимском раду и отпорности на дигитално насиље.

Сарадња са стручњацима за ментално здравље: Препознајући тежак емоционални данак који говор мржње и дигитално узнемиравање имају на младе људе, пројекат је проширио сарадњу са психолозима и стручњацима за ментално здравље. Њихово учешће је осигурало да радионице и фокус групе не само да подижу свест о говору мржње, већ пружају и стратегије суочавања, смернице о емоционалној отпорности и упућивања на даљу подршку када је то потребно. Ова сарадња се показала посебно релевантном након насилних инцидената повезаних са студентским протестима, када су многи млади људи пријавили осећај страха, анксиозности и беспомоћности.

Развој ресурса: Уместо развоја великих комплета алата, пројекат је креирао кратке, једноставне водиче и инфографике о томе како препознати и пријавити говор мржње, као и о доступној подршци за ментално здравље. Ови материјали су дистрибуирани не само преко школа и организација грађанског друштва, већ и преко спортских клубова и центара заједнице, чинећи их доступним младим људима који су мање повезани са формалним образовним структурама.

Партнерства са локалним медијима: С обзиром на висок ниво неповерења у националне медије, сарадња је била првенствено усмерена ка мањим локалним медијима и иницијативама омладинских медија. Кроз округле столове и дијалогске сесије, новинари су позвани да размисле о етичким стандардима у извештавању, утицају говора мржње у јавним наративима и потреби да се појачају гласови младих. Иако ограниченог обима, ова сарадња је омогућила да неки позитивни примери одговорног извештавања допру до локалне публике.

Дијалог о политикама: Иако широко заступање код националних институција за људска права (НИЉП) није било у централном фокусу 2025. године, налази пројекта су ипак подељени са њима у облику годишњих извештаја и кратких студија случаја. Циљ није био покретање кампања великих размера, већ осигуравање да су релевантни докази из искустава младих доступни институцијама које могу предузети акције у будућности.

3. Повратне информације и препоруке

Повратне информације прикупљене од учесника, едукатора и заинтересованих страна у заједници током 2025. године одражавају релевантност пројекта у периоду повећаних друштвених и политичких тензија. Сведочанства указују на повећану свест, солидарност међу младима и препознавање потребе за отпорношћу када се суочавају са говором мржње и циљаним наративима.

Сведочанства учесника:

- „Протести и блокаде су ми показали колико се лако говор мржње може ширити, посебно када га користе политичари и таблоиди. После радионице, знам како да реагујем, а да се не осећам немоћно.“ – Учесник фокус групе.
- „Први пут сам схватио/ла да расистичке шале и коментари на интернету нису само 'шале'. Оне повређују људе и деле нас. Сада се осећам сигурније да их прозовем.“ – Ученик/ца средње школе.
- „Углавном се информишемо са Инстаграма и Телеграма, јер не верујемо вестима. Обука ми је помогла да проверим изворе и препознам манипулацију.“ – Учесник из Ниша.
- „Осећала сам да мој глас није важан, али након што сам била део ових дискусија, видела сам да многи од нас деле исте страхове и фрустрације. То ми је дало снагу.“ – Студенткиња из Београда.
- „Било је важно видети укључене психологе, не само да говоре о говору мржње већ и о томе како он утиче на наше ментално здравље.“ – Учесник радионице.

Повратне информације заинтересованих страна:

- „Млади људи су под огромним притиском, посебно након трагедија из прошле године и сталне стигматизације у медијима. Овај пројекат им је пружио алате да се заштите и да се јавно изјасне.“ – Школски педагог.
- „Сарадња са спортским клубовима је била пробој. Многи наши играчи нису ангажовани у омладинским невладиним организацијама, али кроз овај пројекат су могли да разговарају и о говору мржње и поштовању.“ – Тренер из локалног спортског клуба.
- „Студије случаја су биле шокантне, али неопходне. Помогле су нам да разумемо обим проблема и зашто су независно новинарство и гласови младих важни.“ – Локални новинар.
- „Цивилно друштво се често третира са сумњом, али ова иницијатива је показала да млади људи верују невладиним организацијама када виде да смо уз њих током криза.“ – представник невладиних организација.

4. Препоруке

На основу налаза, студија случаја и искустава прикупљених током 2025. године, појављују се неколико препорука као приоритети за будуће деловање:

1. Проширити образовне иницијативе на нивоу локалне заједнице :
Образовне радионице о медијској писмености, дигиталном грађанству и

препознавању говора мржње треба наставити и проширити, посебно кроз сарадњу са школама, спортским клубовима и омладинским групама. Ова окружења су често једина тачка контакта за младе људе који немају приступ неформалном образовању.

2. Интеграција подршке менталном здрављу: С обзиром на емоционални данак који говор мржње и онлајн узнемиравање имају на младе људе, будуће активности треба да укључују ближу сарадњу са психолозима и стручњацима за ментално здравље. Обезбеђивање безбедних простора за дијалог и стратегије суочавања је од суштинског значаја.
3. Јачање локалних партнерстава : Уместо ослањања првенствено на националне институције, требало би дати приоритет партнерствима са локалним невладиним организацијама, едукаторима и лидерима заједнице. Ови актери уживају веће поверење међу младима и могу директније одговорити на њихове потребе.
4. Промовисање дијалога у заједници : Требало би организовати редовне округле столове и форуме у заједници где млади, родитељи и локалне заинтересоване стране могу да деле искуства и развијају заједничке стратегије за сузбијање говора мржње и штетних наратива.
5. Подстицање етичког новинарства : Сарадња са локалним и независним медијима треба да се продуби како би се промовисали стандарди одговорног извештавања. То укључује праћење говора мржње у медијима и истицање позитивних примера новинарства које подстиче друштвену кохезију.
6. Подржите кампање које воде млади: Млади треба да буду оснажени да осмисле и спроводе сопствене кампање које се супротстављају говору мржње позитивним, инклузивним порукама. Ове иницијативе не само да граде отпорност већ и јачају солидарност међу младима.

Ове препоруке истичу потребу за циљаним, практичним и приступима усмереним ка заједници. Давањем приоритета локалним партнерствима, подршци менталном здрављу и иницијативама које воде млади, заинтересоване стране могу радити на изградњи отпорнијег и инклузивнијег дигиталног окружења у Србији.